

בן זומא אומר מלינו פסוק כולל יותר והוא שמע ישראל וגו' בן ננס אומר מלינו פסוק כולל יותר והוא וזהב לרעך כמוך שמעון בן סזי אומר מלינו פסוק כולל יותר והוא את הכנע אחד תעשה צדק וגו' עמד ר' פלוני על רגליו ואמר הלכה כבן סזי דכתיב כלל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן וגו' - וראוי להזכיר יסוד

(2)

GEMORO BRACHOT 55A

דבר נוסף הנלמד מדרך מינויו של בצלאל:
אמר רבי יצחק: אין מעמידין פרנס על הצבור אלא אם בן נמלקים בצבור לקבל הסכמתם^[24] מניין שנאמר - כי בהודיע משה אל בני ישראל על מינוי בצלאל, נאמר (שמות לא, א): "ראו קרא ה' בשם בצלאל". מה טיבו של ציווי זה - "ראו"? לומר: התבוננו ותנו דעתכם אם הגון הדבר בעיניכם להסכים עליו. אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה^[25]: משה, האם הגון עליך - בעיניך בצלאל, שאמנהו על עושי מלאכת המשכן? אמר לו משה: רבונו של עולם, אם לפניך, שאתה בוחן לבבות, הוא הגון, לפני, שאיני שופט אלא למראה עיני, לא כל שכן? אמר לו הקדוש ברוך הוא: אף על פי כן - אף שכבר הסכמת אתה למינוי בצלאל, לך אמור להם (לכני ישראל) על הכוונה למנות את בצלאל עליהם, ובקש גם את הסכמתם. הלקח משה ואמר להם לישאל: הגון עליכם בצלאל? אמרו לו: אם לפני הקדוש ברוך הוא ולפניך הוא הגון, לפנינו לא כל שכן? הרי שנמלך הקדוש ברוך הוא במשה, ומשה בבני ישראל, בטרם נתמנה בצלאל לפרנס.

שום תשים עליך מלך אשר יבחר ה' אלהיך בו מקרב אחיך תשים עליך מלך

(3)

לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא אחיך הוא.

(דברים י"ז, ט"ז)

במבט ראשון נראה שגם במינוי מלך, כמו בעת מינוי בצלאל, מותנית הסכמת העם - "שום תשים עליך מלך..." בהדרכה מגבוה - "אשר יבחר ה' אלהיך בו". אך אם כך הדבר, מקפל הפסוק בתוכו סתירה פנימית. שהרי אם הקב"ה בוחר את המלך, מה צורך להתנות תנאים ולקבוע: "לא תוכל לתת עליך איש נכרי"? וכי יש צורך להדריך את הקב"ה במי יבחר?

RAMBAN

על שאלה זו עומד הרמב"ן בפירושו לפרשת המלך, וכה דבריו:

וטעם "אשר יבחר ה' אלהיך בו" על דעת המפרשים (אבן עזרא), שיהיה נבחר על פי נביא או במשפט האורים... כי הוא יבחר ולא אתה. ובספרי: ...אשר יבחר ה' אלהיך - על פי נביא. אם כן מה טעם להזהיר "לא תוכל לתת עליך איש נכרי", וה' לא יבחר בנכרי?

שלוש תשובות עונה הרמב"ן לשאלה נכבדה זו, והראשונה שבהם:

אבל לדעת רבותינו יש בכתוב הזה תנאי נסתר (דהיינו שתי אופציות - גם אם אינן מצוינות במפורש, בלשון הכתוב), יאמר: שום תשים עליך המלך שיבחר ה' בו, אם תוכל לעשות כן שיענך ה' בנביאים, אבל (בכל מקרה) - איש נכרי לא תוכל לתת עליך לעולם.

הווה אומר: אמנם יכול להיות מצב שבו לא תזכה להדרכה אלוהית במי לבחור, אך בכל זאת אין הדבר פוטר מלמנות מלך על פי מיטב שיקול דעתך, תוך קביעת סייג ברור: "לא תוכל לתת עליך איש נכרי".

ובכן, גם מפרשת המלך נמצינו למדים, שבחירת המנהיג נתונה בידי הציבור - בין באישור מצד העם לבחירה הבאה מגבוה, ובין בבחירה דמוקרטית לכתחילה.

RAV KOOK
BRACKET

4

QUALIFICATIONS
of a LEADER

- 1) הפרנס - עיקר יתרונו צריך שיהיה במעלות פנימיות, שאב לכולן הוא טהרת הלב וקדושת המעשים הנובעים מקדושת הנפש ומידותיה הפנימיות... אמנם גם מעלות וכישרונות המוניים צריך שלא יחסרו לו, כדי שיהיה מוכשר להנהיג את הציבור בדברים ודרכים המקובלים עליהם, ועל זה תורה ההמלכות בציבור... אמנם המעלות בכללם שלש הנה:
[האחת] הקדושה הפנימית וזוך הנפש, הגלוי רק לפני בוחן כליות ולב.
2) השנייה לה, היא החכמה העמוקה הגדולה שראוי שיעוטר בה פרנס הדור כדי לנהל בתבונת כפיים את עדתו...
3) והמעלה השלישית היא השלמות ההמונית, כמו איש תואר ובעל קומה, צח הלשון, הלוקח נפשות בחיך מדברותיו (...בקיצור: אדם כזימטי).
והרב מוסיף ומדגיש כי קריטריונים אלה - ששלושתם נחוצים, צריכים לבוא דווקא בסדר עדיפות זה:
ויהיה העיקר הגדול... - צדקת הפרנס וחסידותו האמיתית, השנייה לה - מעלת החכמה היתירה, והשלישית - המעלה ההמונית החיצונית, אמנם כשיתהפכו הסדרים... אז תסלף הפרנסות את דרכיה.
ולאור זאת הוא חותם וקובע הלכה למעשה:
וזאת תהיה התעודה לדורות, לדעת את האופן המעולה בבחירת פרנס, שתלכנה מעלת הצדק, החכמה והחן הטוב כסדרן זה אחר זה...
מובן הדבר שאנו עסוקים בפרנס הראוי מצד מידותיו לעבודתו בקודש, ואחריה יתרון החכמה, ולאחרונה תבוא המעלה החיצונית, שראוי גם בה לבחור כפי האפשרי...

5
R. Meir of
Rothenberg

b. 1220
VOTING

אלון - 'המשפט העברי' (עמ' 347), מתוך שו"ת מהר"י מינץ סימן ז':
על אשר שאלת אלופי ומידעי ה"ר אברהם הלוי, אם יש קטטה בין קהלכם ואינם יכולים להשוות דעתם לברור ראשים (-מנהיגי הקהל) בהסכמת כולם, וזה אמר ככה וזה אמר ככה, ומחמת חילוק לבם בטל התלמוד ומידת הדין לוקה, ואין אמת ומשפט שלום בעיר... איך יעשה? נראה בעיני שיש להושיב כל בעלי בתים שנותנין מס (שכן אלה שאינם שותפים בחובות, ניתן ליטול מהם כסנקציה - גם את זכות הבחירה!...) לתשומת לבם של כל הסוברים שזכות הבחירה היא 'קודש קדשים' ואסור ליטול אותה אפילו מרוצחים נתעבים... ויקבלו עליהם ברכה (היינו קבלת שבועה בקללה) שכל אחד יאמר דעתו לשם שמים ולתקנת העיר, וילכו אחרי הרוב: הן לברור ראשים, הן להעמיד חזנים, הן לתקן כיס של צדקה, הן למנות גבאים, הן לבנות הן לסתור בית הכנסת... סוף דבר: כל צרכי הקהל יעשו על פיהם, ככל אשר יאמרו. ואם המיעוט ימאנו ועמדו מנגד מלשמור ולעשות ככל הכתוב, יש כח ביד הרוב - או מי שימנו הרוב עליהם לראשים - להכריחם ולכפות, בין בדיני ישראל בין בדיני האומות, עד שיאמרו 'רוצים אנ'. ואם יצטרכו להוציא ממון על ככה, המיעוט יתנו חלקם באותו ממון. והמסרב מלומר דעתו על פי הברכה (היינו - נמנע מהצבעה מפני שאינו רוצה להתחייב לבחור לשם שמים) בטלה דעתו וילכו אחרי רוב מקבלי הברכה.

RABBI DR. SHOLOM GOLD

Av 5774

Rabbi Pruzansky's *sefer* (I can't call it a book) is of vital importance. People have always tried to divest themselves of blame and cast it on others. In recent years we have been witnessing an unprecedented flight from responsibility and an abandonment of accountability. For some people, transferring decision making to others is seen as a virtue to be pursued. It is not perceived as weakness but rather as strength. It does, in fact, mean relinquishing the essence of one's humanity, which calls upon us to exercise the divine gift of free will in an intelligent and responsible way.

Once, while driving through Har Nof with some fine gentleman, I innocently asked him (since it was election time), for whom he was planning to vote. He responded that he didn't know yet because he hadn't asked his *rav*. With all the emotional strength I could muster I continued driving responsibly and calmly, and said to him, "When the Sanhedrin had completed their deliberations in a case where a human life hung in the balance, voting would begin from the youngest member, not from the head of the court. Torah wants the honest opinion of each member, devoid of the inevitable powerful influence of the senior members. Voting in Israeli elections is always an act that involves questions of life and death. We need your own opinion, not someone else's." I doubt that my words were understood or appreciated.

The classic work of Jewish ethical literature, the *Mesillat Yesharim*, opens with that famous first line:

The foundation of saintliness and the root of perfection in the service of God lies in a man's coming to see clearly and to recognize as a truth the nature of his duty in the world and the end toward which he should direct his vision and his aspiration in all of his labors all the days of his life.

The pivotal word is *duty*, which means "responsibility." Rabbi Pruzansky's *sefer* is dedicated to clarifying the profound significance of that term. This, as he demonstrates so effectively, finds its expression throughout Torah. The reader who studies his *sefer* will be richly rewarded. His insights are creative, incisive and wise. Rabbi Pruzansky opens up a vast Torah panorama that is so desperately needed.

I commend him for having made that hasty, off-the-cuff remark years ago about writing a book on the topic, and indeed bringing it to life in this *sefer*. *Y'yasher kochacha*.

Rabbi Dr. Sholom Gold

Founding Rabbi, Kehillat Zichron Yoseph, Har Nof
Dean, Avrom Silver Jerusalem College for Adults, OU Israel Center

Editorial

RABBI YITZCHOK FRANKFURTER

Daas Torah Demythologized

There's an American saying, "Always aim for the moon; even if you miss, you'll land among the stars." In this editorial I will try to do just that: aim for the moon, and thus change once and forever the conversation about the Jewish concept of *daas Torah*. Am I setting too high a goal for myself? Perhaps. But if I miss, I will hopefully still have achieved something.

The concept of *daas Torah*, according to which Torah scholars should be consulted not only on matters of Jewish law but on all important matters of life, is perhaps one of the most misunderstood ideas in Jewish philosophy and practice. This is not because the concept hasn't been analyzed and examined by academics. On the contrary, countless lengthy dissertations have dealt with the topic. Regrettably, though, most have been superficial at best, and thus even the positive comments on the subject miss the mark.

In fact, some of the commentary, especially from the so-called Modern Orthodox world, is downright derisive. In an approbation for a recently released book on the topic of responsibility by Rabbi Steven Pruzansky, Rabbi Dr. Sholom Gold, dean of the Avrom Silver Jerusalem College for Adults, writes that "transferring decision making to others...mean[s] relinquishing the essence of one's humanity, which calls upon us to exercise the divine gift of free will in an intelligent and responsible way."

There you have it. The "*chareidim*" who seek out *daas Torah* surrender the very characteristic that makes one human.

While Dr. Gold's denunciation of *daas Torah* is perhaps one of the shriller examples, the sentiments he expresses are not atypical. Most Modern Orthodox writings seem to share the same condescending tone, designating one who thinks for himself, without "the need" to consult *daas Torah*, as the ideal human being. Even when the language is more scholarly and respectful, the message that the difference between the *chareidi* and Modern Orthodox communities regarding *daas Torah* is based upon different levels

of intellectual and cultural advancement comes through loudly and clearly. In other words, unlike their *chareidi* counterparts, Modern Orthodox people think for themselves because they possess the intellectual capacity and moral responsibility to do so.

It must be stated that much of the fault for this dismissive attitude lies with the *chareidi* commentators themselves, who have explained *daas Torah* as supernatural powers with which a *gadol* is endowed, a doctrine of near-infallibility, or as the special insight of a *gadol* into understanding worldly issues. These relatively shallow explanations are...but inconsequential apologetics that invite disdain and ridicule.

Many of the examinations of the concept of *daas Torah* begin with an assessment of rabbinic authority regarding the rulings of the Sanhedrin, based on *Devarim* 17:11: "Lo sasur—you shall not deviate from that which they will tell you, either right or left." Citing the *Sifrei*, Rashi famously notes on this verse: "[This applies] even if they say to you concerning the right that it is left and the left that it is right; how much more so if they say that the right is right and the left is left."

It would seem that the Torah commands us to follow the Sanhedrin's halachic decisions even when we know those decisions to be erroneous. However, as the Ramban writes in his notations on the Rambam's *Sefer Hamitzvos* (*Shoresh* 1), the *Sifrei's*

statement about the obligation to comply with an erroneous ruling is in conflict with an express ruling in the first Mishnah in *Horayot*, that if the Sanhedrin rules incorrectly and one is aware that it is wrong, he is not permitted to follow it. Similarly, the Yerushalmi states that we are obligated to heed the rulings of the Sanhedrin only when they tell you "that the right is right and the left is left."

Furthermore, an examination of the language of the *Sifrei* reveals a striking departure from Rashi's citation. The *Sifrei* actually states that the rabbis must be obeyed "even if it appears in

Continued on page 12

